FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM
(andra avdelningen i utökad sammansättning)
den 11 mars 1999 *

I mål T-137/94,

ARBED SA, bolag bildat enligt luxemburgsk rätt, Luxemburg, företrätt av advokaten Alexandre Vandencasteele, Bryssel, delgivningsadress: Paul Ehmann, 19, avenue de la Liberté, Luxemburg,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd inledningsvis av Julian Currall, rättstjänsten, samt Géraud de Bergues, nationell tjänsteman med förordnande vid kommissionen, därefter av generaldirektören vid rättstjänsten Jean-Louis Dewost, Julian Currall och Guy Charrier, nationell tjänsteman med förordnande vid kommissionen, samtliga i egenskap av ombud, biträdda av advokaten Jean-Yves Art, Bryssel, delgivningsadress: rättstjänsten, Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

svarande,

* Rättegångsspråk: franska.

angående en talan om i huvudsak ogiltigförklaring av kommissionens beslut 94/215/EKSG av den 16 februari 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 65 i EKSG-fördraget angående avtal och samordnade förfaranden bland europeiska stålbalksproducenter (EGT L 116, s. 1),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(andra avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av tillförordnade ordföranden C.W. Bellamy samt domarna A. Potocki och J. Pirrung,

justitiesekreterare: byrådirektören J. Palacio González,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter det muntliga förfarandet den 23, den 24, den 25, den 26 och den 27 mars 1998,

följande

Dom [1]

Bakgrund till tvisten

A — *Inledande synpunkter*

1 Denna talan syftar till ogiltigförklaring av kommissions beslut 94/215/EKSG av den 16 februari 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 65 i EKSG-fördraget angående avtal och samordnade förfaranden bland europeiska stålbalksproducenter (EGT L 116, s. 1, nedan kallat beslutet). I detta beslut fastslog kommissionen att 17 europeiska stålföretag och en företagssammanslutning hade deltagit i en rad avtal, beslut och samordnade förfaranden för prisfastställelse, uppdelning av marknader och utbyte av konfidentiell information på gemenskapsmarknaden för stålbalkar i strid med artikel 65.1 i EKSG-fördraget, och påförde fjorton företag i denna bransch böter för överträdelser som skett mellan den 1 juli 1988 och den 31 december 1990.

2 Enligt beslutet (punkt 12 a) innehar ARBED SA (nedan kallat ARBED) direkt eller indirekt samtliga aktier i TradeARBED SA (nedan kallat TradeARBED), vilket ägnar sig åt distribution av stålprodukter tillverkade av ARBED. År 1990 uppgick ARBED:s konsoliderade omsättning till 208,76 miljarder LFR, varav

1 — Nedan återges endast de punkter i domskälen till denna dom som förstainstansrätten anser bör publiceras. Övriga punkter är i stor utsträckning identiska med eller liknar punkterna i förstainstansrättens dom av den 11 mars 1999 i mål T-141/94, Thyssen mot kommissionen (REG 1999, s. II-347, med undantag av bland annat punkterna 74—120, 413—422, 566—574 och 614—625 i nämnda dom, som inte har någon motsvarighet i denna dom. På samma sätt är de överträdelser av artikel 65.1 i fördraget som sökanden har kritiserats för på vissa nationella marknader inte identiska med de överträdelser som sökanden i målet Thyssen mot kommissionen har kritiserats för. I detta fall är delvis ogiltigförklaring av artikel 1 i beslutet motiverad i huvudsak av att det saknas bevis för att sökanden deltog i den överträdelse som avses i punkt 1 i domslutet i denna dom.

8,541 miljarder LFR, det vill säga 201 miljoner ECU, härrörde från försäljningen av stålbalkar i gemenskapen.

...

D — *Beslutet*

47 Beslutet, som kom sökanden tillhanda den 3 mars 1994 tillsammans med en skrivelse från Van Miert av den 28 februari 1994 (nedan kallad skrivelsen), har följande lydelse:

"*Artikel 1*

Följande företag har, i den utsträckning som anges i detta beslut, deltagit i de konkurrensbegränsande verksamheter som anges efter deras namn, som begränsar och snedvrider normal konkurrens på den gemensamma marknaden. Eftersom böter påförs, anges överträdelsens varaktighet i månader, utom i de fall där tilläggen har harmoniserats, där deltagande i överträdelsen anges med 'x'.

...

TradeARBED

a) Utbyte av konfidentiell information genom stålbalkskommissionen och Walzstahl-Vereinigung (30)

b) Prisfastställelse i stålbalkskommissionen (30)

c) Prisfastställelse på den tyska marknaden (3)

d) Prisfastställelse på den italienska marknaden (6)

e) Prisfastställelse på den danska marknaden (30)

f) Uppdelning av marknader, 'Traverso-systemet' (3+3)

g) Uppdelning av marknader, Frankrike (3)

h) Uppdelning av marknader, Tyskland (6)

i) Uppdelning av marknader, Italien (3)

j) Harmonisering av tillägg (x)

k) Prisfastställelse på den franska marknaden

...

Artikel 4

För de överträdelser som anges i artikel 1 och som skedde efter den 30 juni 1988 (efter den 31 december 1989[2] för Aristrain och Ensidesa), skall följande böter påföras:

...

ARBED SA	11 200 000 ECU

...

2 — Det datum som anges i den franska och den spanska versionen av beslutet. I den tyska och den engelska versionen anges den 31 december 1988.

Artikel 6

Detta beslut är riktat till

...

— ARBED SA

..."

Förstahandsyrkandet om ogiltigförklaring av beslutet

...

A — *Åsidosättande av sökandens processuella rättigheter*

Kortfattad sammanfattning av parternas argumentation

73 Sökanden har anfört att den i detta fall påfördes böter för att ha gjort sig skyldig till "de överträdelser som anges i artikel 1 [i beslutet] efter den 30 juni 1988",

trots att sökanden enligt samma artikel inte deltog i någon av överträdelserna, utan det var dess dotterbolag TradeARBED som gjort sig skyldigt till dessa. Frågan är inte under vilka villkor moderbolaget kan hållas ansvarigt för ett dotterbolags uppträdande, utan huruvida kommissionen kan rikta ett beslut till moderbolaget och påföra detsamma ett bötesbelopp som beräknats på grundval av moderbolagets omsättning, trots att moderbolaget varken under det administrativa förfarandet eller i beslutet hölls ansvarigt för det påtalade uppträdandet.

74 Enligt sökanden höll svaranden i detta fall ARBED ansvarigt för dotterbolaget TradeARBED:s uppträdande mellan åren 1988 och 1990, och det framgår av hela beslutet att kommissionen endast ställde TradeARBED till svars. Meddelandet om anmärkningar skickades endast till TradeARBED, utan att kommissionen uppgav att den hade för avsikt att även vidta åtgärder avseende ARBED. Det framgår även av innehållet i meddelandet om anmärkningar att anmärkningarna endast avsåg TradeARBED. Det var TradeARBED, och inte sökanden, som besvarade anmärkningarna, vilket kommissionen inte invände mot. ARBED deltog inte heller i förhöret, som hölls den 11, den 12, den 13 och den 14 januari 1993, med de företag som meddelandet om anmärkningar var riktat till. Den omständigheten att TradeARBED vid förhöret biträddes av två jurister från ARBED visar endast att koncernens rättsavdelning organisatoriskt sett är knuten till moderbolaget, men tillhandahåller tjänster till samtliga bolag inom koncernen, vilket är brukligt inom många stora industrikoncerner. Sökanden har för sin del aldrig anlitat något ombud för att försvara sina intressen. Slutligen kritiserades inte ARBED för någon överträdelse av artikel 65.1 i fördraget i själva beslutet.

75 Även för det fall ARBED skulle kunna hållas ansvarigt för TradeARBED:s uppträdande vilket skulle motivera det bötesbelopp som ARBED påförts, vilket företaget har bestritt, har sökanden fällts till ansvar genom ett kommissionsbeslut utan att ha fått tillfälle att framföra sina grunder för försvar. En sådan underlåtenhet strider mot kommissionens skyldighet att höra berörda parter innan den fattar ett beslut som allvarligt kan påverka deras intressen (se domstolens dom av den 23 oktober 1974 i mål 17/74, Transocean Marine Paint Association mot kommissionen, REG 1974, s. 1063, 1080, svensk specialutgåva,

volym 2, s. 357, och av den 13 februari 1979 i mål 85/76, Hoffmann-La Roche mot kommissionen, REG 1979, s. 461, 511, svensk specialutgåva, volym 4, s. 315, och förstainstansrättens dom av den 18 december 1992 i de förenade målen T-10/92, T-11/92, T-12/92 och T-15/92, Cimenteries CBR m.fl. mot kommissionen, REG 1992, s. II-2667, svensk specialutgåva, volym 13).

76 Sökanden har särskilt hänvisat till förstainstansrättens dom av den 23 februari 1994 i de förenade målen T-39/92 och T-40/92, CB och Europay mot kommissionen (REG 1994, s. II-49), där förstainstansrätten fastslog att kommissionen inte kan ersätta ett direkt meddelande om anmärkningar genom att i informationssyfte skicka en av parterna till ett avtal en kopia av det meddelande om anmärkningar som skickats till en annan part. Enligt sökanden medför denna rättspraxis att det *a fortiori* är möjligt att i detta mål sluta sig till att det omtvistade beslutet är ogiltigt. I detta mål var meddelandet om anmärkningar formellt sett inte riktat till sökanden, och sökanden mottog aldrig meddelandet om anmärkningar.

77 I sin replik har sökanden även hävdat att domstolens dom av den 18 oktober 1989 i mål 374/87, Orkem mot kommissionen (REG 1989, s. 3283; svensk specialutgåva, volym 10), vilken svaranden har omnämnt, inte kan åberopas för att vederlägga denna rättspraxis. Enligt sökanden kan ett eventuellt åsidosättande av rätten till försvar under kommissionens förberedande undersökning enligt artikel 11 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av EG-fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 13, 1962, s. 204, svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8, nedan kallad förordning nr 17), vilken var aktuell i målet Orkem, inte jämföras med det åsidosättande av rätten till försvar som följer av att de processuella reglerna inte iakttas i ett förfarande avseende en överträdelse som medför påförande av bötesbelopp. I det målet avhöll sig domstolen dessutom uttryckligen från att uttala sig i frågan huruvida det är tillåtet att skicka en begäran om upplysningar enligt artikel 11.1 i förordning nr 17 till ett dotterbolag, och skicka det efterföljande beslutet enligt artikel 11.5 i samma förordning till moderbolaget. Domstolen konstaterade endast att de två företagen hade besvarat de frågor som ställts utan att på något sätt invända mot kommissionens tillvägagångssätt. Så var inte fallet i detta mål, där sökanden inte hade något skäl att tro att den kunde hållas ansvarig för dotterbolagets uppträdande och därför inte kunde samtycka till kommissionens påståenden om att den skulle hållas ansvarig. Sökanden har medgett att den kände till det förfarande som inleddes mot dotterbolaget och att den kunde ta del

av det meddelande om anmärkningar som skickats till detta. Sökanden har emellertid tillagt att eftersom det administrativa förfarande som inleddes på grund av dotterbolagets uppträdande aldrig var riktat mot sökanden hade den inte skäl att framlägga sina synpunkter på anmärkningarna, och i synnerhet på ett eventuellt ansvar för dotterbolagets uppträdande.

78 Sökanden har även understrukit att i dom av den 28 april 1994 i mål T-38/92, AWS Benelux mot kommissionen (REG 1994, s. II-211), vilken svaranden har åberopat, visade förstainstansrätten vilken vikt den fäster vid motiveringen till att någon hålls ansvarig för överträdelser. Sökanden har tillagt att rätten till försvar inte skulle ha kunnat säkerställas bara genom en särskild motivering i beslutet.

79 Under det muntliga förfarandet hänvisade sökanden även till en skrivelse från J. Temple-Lang till sökandens advokat (handling nr 2540 i målet), av vilken det enligt sökanden framgår att den vägrades tillgång till handlingarna i ärendet.

80 Svaranden har nekat till att den i förevarande fall inte har iakttagit sökandens rätt till försvar, i den mening som denna princip har getts genom domarna i de ovannämnda målen Hoffman-La Roche mot kommissionen, Cimenteries CBR m.fl. mot kommissionen samt CB och Europay mot kommissionen.

81 Genom hänvisning till punkt 12 i beslutet, där det anges att TradeARBED "är ett aktiebolag, vars aktier (direkt eller indirekt) innehas av ARBED" och som "ägnar sig åt distribution av stålprodukter tillverkade av ARBED", har kommissionen åberopat domstolens dom av den 25 oktober 1983 i mål 107/82, AEG-Telefunken mot kommissionen (REG 1983, s. 3151, punkt 49; svensk specialutgåva, volym 7, s. 287), och förstainstansrättens dom av den 10 mars 1992 i mål T-11/89, Shell mot kommissionen (REG 1992, s. II-757, punkterna 311 och 312; svensk specialutgåva, volym 12), och av den 12 januari 1995 i mål T-102/92, Viho mot kommissionen (REG 1995, s. II-17, punkt 50).

82 Kommissionen anser att det i föreliggande fall är ostridigt att ARBED och TradeARBED, trots att de är skilda juridiska personer, utgör ett enda företag i

den mening som avses i ovannämnda rättspraxis. Till skillnad från vad sökanden har gjort gällande är detta uppenbart, enligt kommissionen. Sökanden har för övrigt inte angett varför den inte skall hållas ansvarig för TradeARBED:s uppträdande. På grundval av konstaterandena i punkt 12 i beslutet kan det antas att TradeARBED handlade inom ramen för de aktuella avtalen och förfarandena på moderbolagets vägnar. Svaranden har påpekat följande: ARBED:s huvudkontor är beläget på samma adress som TradeARBED:s huvudkontor och de två bolagen har samma telefonväxel samt samma telexnummer. I sin ansökan har ARBED inte en enda gång gjort gällande att dotterbolaget höll det ovetande om det förfarande som inletts mot det. Företrädare för ARBED:s rättsavdelning deltog i förhöret den 11, den 12, den 13 och den 14 januari 1993 och ARBED tycks inte ha haft några svårigheter att punkt för punkt argumentera emot kommissionens anklagelser avseende TradeARBED, eller att rättfärdiga dotterbolagets inställning vid den aktuella tidpunkten.

83 I dupliken har svaranden tillagt att ARBED inte på allvar kan ha känt sig oberört av ett meddelande om anmärkningar där bolaget nämns på ett flertal ställen antingen i stället för TradeARBED (se punkterna 35, 37, 42, 67, 72, 77, 78, 82, 89, 98, 100, 114, 199, 210, 252, 254, 275, 276, 279, 281, 282, 283, 296, 297, 300 och 344), eller tillsammans med dotterbolaget (se punkterna 44, 49, 97, 203, 287, 291 och 295). Omvänt har dotterbolaget inte en enda gång under förfarandet bestritt detta ansvar, trots att ett flertal av de handlingar som kommissionen har stött sig på för att styrka de överträdelser som TradeARBED begick endast hänvisar till ARBED. TradeARBED har således underförstått medgett att det handlade tillsammans med ARBED som ett enda företag och säkerställde hela koncernens försvar under det administrativa förfarandet. Enligt svaranden bekräftas denna slutsats av att ARBED upprepade gånger självt besvarade de begäran om upplysningar som kommissionen skickade till TradeARBED, och av att företrädare för ARBED:s rättsavdelning deltog i förhöret den 11, den 12, den 13 och den 14 januari 1993.

84 Mot denna bakgrund anser kommissionen att sökanden inte kan påstå att den inte kunde framföra sina synpunkter avseende huruvida de anmärkningar som anförts mot den faktiskt förelåg och var relevanta.

85 Enligt kommissionen saknar domen i de ovannämnda förenade målen CB och Europay mot kommissionen relevans i det avseendet, eftersom det inte har bestritts att meddelandet om anmärkningar delgavs TradeARBED i vederbörlig ordning. Kommissionen anser att meddelandet om anmärkningar genom detta kommit sökandens interna organisation tillhanda i den mening som avses i domstolens dom av den 10 december 1957 i mål 8/56, Alma mot Höga myndigheten (REG 1957, s. 179, s. 190).

86 Svaranden har i gengäld hänvisat till de omständigheter som gav upphov till domen i det ovannämnda målet Orkem mot kommissionen. I det målet nöjde sig domstolen med att konstatera, utan att uttala sig om det utifrån begreppet om ekonomisk enhet var rätt att rikta en begäran om upplysningar enligt artikel 11.1 i förordning nr 17 till dotterbolaget och ett beslut enligt artikel 11.5 till moderbolaget, att det angripna beslutet delgavs sökanden och att sökanden faktiskt hade full kännedom om den föregående begäran om upplysningar. Kommissionen har påpekat att sökanden i det målet åberopade motsvarande argument som ARBED har åberopat i detta mål. Den har tillagt att ARBED i punkt 7 i sin replik medgav att den "kände till det förfarande som inleddes mot dotterbolaget och att den kunde ta del av det meddelande om anmärkningar som kommissionen skickade till detta".

87 Kommissionen anser för övrigt att den på ett tydligt sätt i punkt 322 i beslutet angav skälen varför ARBED, och inte TradeARBED, påfördes bötesbeloppet. Dessa upplysningar överensstämde med skyldigheten avseende en "tillräcklig motivering" i beslut som avser flera mottagare och som medför en fråga om vem som skall bära ansvaret för överträdelsen i den mening som avsågs i domen i det ovannämnda målet AWS Benelux mot kommissionen. Att denna motivering var välgrundad bekräftas även av punkt 26 i domen i de ovannämnda förenade målen CB och Europay mot kommissionen, där det godtogs att kommissionen beaktar en företagssammanslutnings medlemmars omsättningar, i stället för sammanslutningens egen omsättning, vid fastställandet av bötesbelopp. I detta fall har svaranden gjort gällande att TradeARBED:s inverkan på stålbalksmarknaden, särskilt genom att den deltog i de omtvistade avtalen och förfarandena, direkt berodde på moderbolagets omfattande produktion och omsättning. Denna inverkan avspeglas inte i TradeARBED:s omsättning, med hänsyn till hur de distributionstjänster som företaget tillhandahåller ARBED ersätts.

Förstainstansrättens bedömning

88 I punkt 322 i beslutet anges följande:

"Endast TradeARBED deltog i de olika avtalen och förfarandena, men TradeARBED är ett försäljningsbolag som bland annat distribuerar stålbalkar på kommission åt moderbolaget ARBED SA. TradeARBED erhåller en låg procentandel av försäljningspriset för sina tjänster. För att säkerställa likabehandling är detta beslut riktat till ARBED SA, det bolag inom ARBED-koncernen som producerar stålbalkar, och omsättningen av produkterna i fråga avser ARBED:s, och inte TradeARBED:s, omsättning."

89 Av denna punkt framgår att kommissionen hade för avsikt att hålla sökanden ansvarig för de överträdelser som dotterbolaget TradeARBED gjort sig skyldigt till genom att rikta beslutet till sökanden och genom att ålägga den att erlägga bötesbeloppet, som beräknats på grundval av sökandens egen omsättning, för att beakta TradeARBED:s särställning och för att säkerställa likabehandling mellan de berörda företagen.

90 Vad inledningsvis beträffar de villkor som i sak motiverar ett sådant ansvar skall det påpekas att förbudet i artikel 65.1 i EKSG-fördraget, i likhet med förbudet i artikel 85.1 EG-fördraget, riktar sig särskilt till "företag". Det framgår emellertid av förstainstansrättens rättspraxis (se domen i det ovannämnda målet Shell mot kommissionen, punkt 312) att begreppet "företag" i den mening som avses i artikel 85 i EG-fördraget skall ses som att det avser en ekonomisk enhet bestående av en enhetlig organisation med personal, materiella och immateriella tillgångar, och som på ett varaktigt sätt eftersträvar ett bestämt ekonomiskt mål, och av det skälet kan en sådan organisation medverka till en överträdelse av det slag som avses i denna bestämmelse (se även domstolens dom av den 12 juli 1984 i mål 170/83, Hydrotherm, REG 1984, s. 2999, punkt 11, och domen i det ovannämnda målet Viho mot kommissionen, punkt 50, vilken har bekräftats genom domstolens dom av den 24 oktober 1996 i mål C-73/95 P, Viho mot kommissionen, REG 1996, s. I-5457, punkterna 15—18). Förstainstansrätten anser att detta även gäller artikel 65 i EKSG-fördraget.

91 Enligt domstolens fasta rättspraxis (dom av den 14 juli 1972 i mål 48/69, ICI mot kommissionen, REG 1972, s. 619, punkterna 132—135, svensk specialutgåva, volym 2, s. 25, och det ovannämnda målet AEG-Telefunken mot kommissionen, punkt 49) räcker inte den omständigheten att dotterbolaget är en särskild juridisk person för att det skall kunna uteslutas att moderbolaget skall ansvara för dotterbolagets agerande. Så är särskilt fallet när dotterbolaget inte självständigt bestämmer sitt agerande på marknaden, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av moderbolaget.

92 I detta fall är TradeARBED ett helägt dotterbolag till ARBED. Vid sammanträdet uppgav sökandens advokat att TradeARBED är ett försäljningsbolag som distribuerar stålprodukter, i synnerhet stålbalkar, tillverkade av ARBED. TradeARBED handlar antingen som handelsagent, då ARBED direkt fakturerar kunden för försäljningen, eller som kommissionär, då TradeARBED för ARBED:s räkning fakturerar kunden för försäljningen. I båda fall får TradeARBED provision på den sålda produkten. Det är för övrigt styrkt att TradeARBED inte självständigt bestämmer sitt agerande på gemenskapsmarknaden för stålbalkar, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av sökanden.

93 ARBED och dotterbolaget TradeARBED skall därför anses utgöra ett enda företag i den mening som avses i artikel 65.1 i fördraget och det var därför riktigt av kommissionen att hålla ARBED ansvarigt för TradeARBED:s uppträdande.

94 Vad vidare beträffar frågan huruvida kommissionen har åsidosatt sökandens rätt till försvar genom att rikta ett beslut mot sökanden genom vilket den påförs ett bötesbelopp som beräknats på grundval av dess omsättning, utan att först ha skickat ett formellt meddelande om anmärkningar till sökanden eller meddelat sin avsikt att hålla sökanden ansvarig för dotterbolagets överträdelser, erinrar förstainstansrätten om att de processuella rättigheter som sökanden har åberopat i detta fall säkerställs genom artikel 36 första stycket i EKSG-fördraget. I den artikeln föreskrivs att innan kommissionen tillgriper en sådan ekonomisk sanktion som anges i nämnda fördrag, skall den som saken gäller ges tillfälle att framlägga sina synpunkter.

95 Vad beträffar frågan huruvida ARBED i detta fall gavs tillfälle att framlägga sina synpunkter innan beslutet antogs, kan det konstateras att kommissionen under det administrativa förfarandet inte underrättade sökanden formellt om att den hade för avsikt att hålla sökanden ansvarig för TradeARBED:s uppträdande som påtalades i meddelandet om anmärkningar och att följaktligen påföra sökanden ett bötesbelopp som beräknats på grundval av sökandens egen omsättning. Förstainstansrätten anser att en sådan underlåtenhet kan utgöra en brist i förfarandet, som kan skada den berörda partens rätt till försvar.

96 I förevarande mål skall följande påpekas:

— Efter den undersökning som utfördes den 16 och den 17 januari 1991 i TradeARBED:s lokaler, skickade kommissionen dels en skrivelse av den 9 juli 1991 till detta bolag, där bolaget anmodades att ange huruvida vissa handlingar som beslagtogs vid detta tillfälle var konfidentiella (handling nr 5482—5483), dels den 24 juli 1991 en begäran om upplysningar enligt artikel 47 i fördraget (handlingar nr 5484—5490) där bolaget särskilt anmodades att ange vilka möten mellan stålbalksproducenterna det hade deltagit i mellan åren 1984 och 1990 och tillhandahålla en förteckning över deltagarna vid vart och ett av mötena i fråga samt en kopia av protokollen från dessa möten.

— Genom skrivelse av den 5 augusti 1991 (handling nr 5492) erkände ARBED mottagandet av begäran om upplysningar av den 24 juli 1991 i följande ordalag: "Vi har mottagit er formella begäran om upplysningar daterad den 24 juli som skickades till vårt försäljningsorgan TradeARBED och som vi mottog den 30 juli 1991." ARBED begärde att tidsfristen för att inkomma med svar på denna begäran skulle förlängas på grund av att svaret på begäran om upplysningar krävde noggranna efterforskningar och att de personer anställda hos ARBED som skulle handha ärendet inte var i tjänst på grund av semester.

— Genom skrivelse av den 9 augusti 1991 (handling nr 5494) besvarade TradeARBED kommissionens ovannämnda skrivelse av den 9 juli 1991.

— Genom skrivelser av den 16 september (handling nr 5495) och den 26 september 1991 (handling nr 5499—5500) gav ARBED ett uttömmande svar på begäran om upplysningar av den 24 juli 1991. I dessa skrivelser refererade ARBED till TradeARBED som antingen sitt "försäljningsorgan TradeARBED" eller sin "försäljningsorganisation".

— ARBED svarade på samma sätt genom skrivelse av den 26 september 1991 (handling nr 5499) på kommissionens skrivelse till TradeARBED av den 23 september 1991 (handling nr 5498).

— TradeARBED underrättades om kommissionens anmärkningar tillsammans med en begäran om upplysningar avseende TradeARBED:s omsättning (total försäljning av EKSG-produkter och total stålbalksförsäljning i gemenskapen under åren 1986—1990) genom skrivelse daterad den 6 maj 1992 (handling nr 8086—8088). TradeARBED erkände mottagandet av denna skrivelse den 8 maj 1992 (handling nr 8083).

— Den 3 juni 1992 skickade sökandens advokat en skrivelse till C.D. Ehlermann, generaldirektör vid generaldirektoratet för konkurrens (GD IV). Denna skrivelse (handling nr 8089—8090) har följande lydelse:

"Jag skriver till er i egenskap av ombud för bolaget ARBED, vilket är en av mottagarna av meddelandet om anmärkningar i det rubricerade ärendet.

...

Vi ber er bekräfta att [de handlingar som nämns i meddelandet om anmärkningar] skall anses vara tillgängliga för vår klient."

— Genom skrivelse av den 15 juni 1992 till C.D. Ehlermann begärde sökandens advokat "på TradeARBED:s vägnar" en förlängning av tidsfristen för att inkomma med svar på meddelandet om anmärkningar (handling nr 8091). Kommissionen besvarade denna begäran genom skrivelse av den 26 juni 1992 (handling nr 8092).

— Genom skrivelse av den 30 juni 1992 (handling nr 8093) besvarade J. Temple-Lang, direktör vid GD IV, skrivelsen från sökandens advokat av den 3 juni 1992 i följande ordalag:

"C.D. Ehlermann tackar för er skrivelse av den 3 juni, som han vill att jag skall besvara.

Jag bekräftar att de handlingar som ni hänvisar till i bilagan till er skrivelse kan anses som tillgängliga för bolaget TradeARBED. I det avseendet vill jag understryka att meddelandet om anmärkningar är riktat till detta bolag (och inte till moderbolaget ARBED)."

— TradeARBED besvarade meddelandet om anmärkningar genom en skrivelse från sökandens advokat av den 3 augusti 1992 och begärde att få höras vid ett förhör.

— Genom skrivelse av den 6 augusti 1992 (handlingar nr 8203—8204) gav sökandens advokat kommissionen upplysningar rörande TradeARBED:s

omsättning, såsom begärdes i skrivelsen från C.D. Ehlermann av den 6 maj 1992.

— Endast TradeARBED anmodades att delta vid förhöret den 11, den 12, den 13 och den 14 januari 1993. Vid förhöret biträddes bolaget bland annat av två företrädare för ARBED:s rättsavdelning.

— Genom skrivelse av den 23 september 1993 (handling nr 8341) bad kommissionen att sökandens advokat skulle skicka vissa upplysningar avseende "ARBED-koncernens" omsättning (total försäljning av EKSG-produkter och total stålbalksförsäljning i gemenskapen för vart och ett av åren 1986—1990).

— Den 29 september 1993 skickade sökandens advokat, i egenskap av ombud för ARBED, ett telefax till kommissionen med följande lydelse (handling nr 8342):

"Jag hänvisar till er skrivelse av den 23 september i rubricerat ärende avseende ARBED-koncernens omsättning.

Vi utgår från att er begäran avser åren 1986—1990, i likhet med den begäran som vi tidigare mottagit avseende TradeARBED:s omsättning.

Vi vore dock tacksamma om ni kunde bekräfta detta."

— I ett telefax av den 30 september 1993 (handling nr 8343) till sökandens advokat bekräftade kommissionen att begäran avsåg ARBED-koncernens omsättning under åren 1986—1990.

— Upplysningarna avseende ARBED:s omsättning skickades till kommissionen i en skrivelse från sökandens advokat av den 5 oktober 1993.

— Kommissionen skickade den 26 november 1993 en skrivelse till ARBED:s rättsavdelning och anmodade den att bekräfta de ovannämnda upplysningarna samt att underrätta kommissionen om ARBED:s faktiska omsättning i EKSG från januari månad till september månad år 1993, samt en uppskattning av dess försäljning i EKSG under år 1993 (handling nr 8348). Denna begäran besvarades genom skrivelse av den 7 december 1993 (handling nr 8349).

97 Av det ovan anförda framgår bland annat följande: a) ARBED eller TradeARBED har, allt efter omständigheterna, utan åtskillnad besvarat de begäran om upplysningar som kommissionen skickade till TradeARBED. b) ARBED ansåg klart att TradeARBED var dess "försäljningsorgan" eller "försäljningsorganisation". c) ARBED ansåg spontant att meddelandet om anmärkningar, som formellt sett delgavs TradeARBED och som det fick full kännedom om, var riktat till ARBED och befullmäktigade en advokat att försvara bolagets intressen. d) Sökandens advokat uppgav sig vara ARBED:s eller TradeARBED:s ombud utan åtskillnad. e) ARBED anmodades att ge kommissionen vissa upplysningar avseende sin omsättning av produkterna under den period då överträdelsen pågick enligt meddelandet om anmärkningar.

98 Av detta drar förstainstansrätten slutsatsen att det under hela det administrativa förfarandet förelåg oklarhet beträffande de båda bolagen ARBED:s och TradeARBED:s respektive roll och ansvar vad beträffar såväl sakfrågor i ärendet (se även det stora antal handlingar bland kommissionens handlingar i ärendet som hänvisar än till ARBED, än till TradeARBED, än till båda bolagen) som processuella aspekter. Denna förvirring kvarstod ända fram till det skriftliga

förfarandet vid förstainstansrätten, eftersom sökanden i punkt 1 i ansökan (s. 3) uppgav att den själv (och inte TradeARBED) hade besvarat meddelandet om anmärkningar den 3 augusti 1992 (detta påstående betecknades som ett "skrivfel" och rättades till genom en rättelse från sökandens advokat av den 8 april 1994).

99 Med hänsyn till denna förvirring anser förstainstansrätten även att meddelandet om anmärkningar av nödvändighet hade kommit ARBED:s interna organisation tillhanda, och att ARBED från början tog för givet att kommissionen skulle hålla den ansvarig för dotterbolaget TradeARBED:s handlande. Följaktligen kunde inte ARBED på allvar räkna med att det bötesbelopp som företaget slutligen skulle vara skyldigt att erlägga, i egenskap av ett företag som omfattas av artikel 65 i fördraget, skulle beräknas endast med hänvisning till TradeARBED:s omsättning (se även punkt 12 i meddelandet om anmärkningar, där det hänvisas till ARBED-koncernens omsättning). ARBED fick för övrigt detta bekräftat genom begäran om upplysningar avseende ARBED:s egen omsättning.

100 ARBED har för övrigt haft tillfälle att framlägga sina synpunkter avseende de anmärkningar som kommissionen hade för avsikt att åberopa mot TradeARBED, både genom sitt dotterbolag och genom att två personer vid ARBED:s rättsavdelning deltog i förhöret, biträdda av en advokat som enligt uppgifter i handlingarna i ärendet företrädde båda berörda parter. ARBED har även haft tillfälle vid tidpunkten för begäran om upplysningar avseende ARBED:s omsättning att framlägga sina synpunkter på att kommissionen hade för avsikt att hålla ARBED ansvarigt. I det avseendet har förstainstansrätten redan konstaterat att sökanden inte kunde tolka denna begäran på något annat sätt än att kommissionen hade för avsikt att hålla den ansvarig för Trade-ARBED:s handlande.

101 Mot bakgrund av samtliga omständigheter i detta mål anser förstainstansrätten att skrivelsen från J. Temple-Lang av den 30 juni 1992, där det underströks att meddelandet om anmärkningar inte var riktat till ARBED och att ARBED av den anledningen tycktes nekas tillgång till handlingarna i ärendet, inte av den anledningen åsidosatte sökandens rätt till försvar, även om skrivelsens utformning var beklaglig. Sökanden har för övrigt inte åberopat som grund att den nekades tillgång till handlingarna i ärendet.

102 Mot bakgrund av de särskilda omständigheter som föreligger i detta mål anser förstainstansrätten följaktligen att en sådan brist inte kan medföra att beslutet ogiltigförklaras i den del som avser sökanden.

...

Andrahandsyrkandet som syftar till ogiltigförklaring av artikel 4 i beslutet, eller åtminstone en sänkning av bötesbeloppet

...

Höjningen av det bötesbelopp som sökanden påförts på grund av harmonisering av tillägg

618 Det framgår av de utförliga förklaringar som kommissionen gett under rättegången att det bötesbelopp som sökanden påförts för harmonisering av tillägg höjdes med 10 procent för att beakta den omständigheten att det var dotterbolaget TradeARBED som föreslog denna harmonisering.

619 Förstainstansrätten konstaterar att denna försvårande omständighet inte omnämns i beslutet utan åberopades för första gången i svarandens svar av den 19 januari 1998 på förstainstansrättens skriftliga frågor. Beslutet saknar därför helt motivering i det avseendet.

620 Av detta följer att artikel 4 i beslutet skall ogiltigförklaras i den mån som sökanden där påförs en höjning av bötesbeloppet på grund av att TradeARBED var initiativtagare till harmoniseringen av tilläggen.

...

Påståendet att TradeARBED samarbetade med kommissionen under det administrativa förfarandet

664 Vad beträffar påståendet att TradeARBED "samarbetade fullständigt" under kommissionens undersökning skall det erinras om att i sitt svar av den 26 september 1991 på en begäran om upplysningar som skickades till TradeARBED enligt artikel 47 i fördraget gjorde sökanden, som yttrade sig på dotterbolagets vägnar, gällande att den inte hade någon förteckning över deltagarna vid stålbalkskommissionens eller gruppen Eurofer/Skandinaviens möten eller några protokoll eller rapporter avseende vissa av dessa möten som kommissionens begäran avsåg, trots att handlingarna i målet styrker att TradeARBED regelbundet mottog sådana handlingar.

665 TradeARBED har vidare i sitt svar på meddelandet om anmärkningar inte medgett att det fanns fog för någon av de faktiska omständigheter som lades företaget till last, förutom att det deltog i mötena i fråga.

666 Kommissionen har på goda grunder ansett att TradeARBED, genom att lämna ett sådant svar, inte agerade på ett sådant sätt att det var befogat att sänka böterna till följd av samarbete under det administrativa förfarandet. Det är endast befogat att sänka böterna om bolaget har agerat på ett sådant sätt att kommissionen

lättare har kunnat fastställa överträdelsen och i förekommande fall har kunnat få den att upphöra (se förstainstansrättens dom av den 14 maj 1998 i mål T-308/94, Cascades mot kommissionen, REG 1998, s. II-925, punkt 255 och följande punkter).

...

Utövandet av förstainstansrättens fulla prövningsrätt

668 Det skall erinras om att förstainstansrätten redan har ogiltigförklarat artikel 1 i beslutet i den mån som det konstateras att TradeARBED deltog i ett avtal om uppdelning av den italienska marknaden (se punkt 448 ovan). Det bötesbelopp som kommissionen påförde för denna överträdelse har beräknats till 84 400 ECU.

669 Av de skäl som anges i punkt 472 [3] ovan skall för övrigt perioden mellan den 1 juli och den 31 december 1988 utelämnas vid beräkningen av bötesbeloppet avseende överträdelsen genom prisfastställelse på den danska marknaden. Det medför i sökandens fall en sänkning av bötesbeloppet med 20 100 ECU, enligt den metod som kommissionen har använt.

670 Förstainstansrätten har även ogiltigförklarat höjningen av det bötesbelopp som påfördes sökanden på grund av att TradeARBED var initiativtagare till harmoniseringen av tillägg (punkt 621 ovan). Kommissionen beräknade denna höjning till 100 500 ECU.

3 — Se domen i målet Thyssen mot kommissionen, (T-141/94, REG 1999, s. II-347), punkt 451.

671 Av de skäl som anges ovan (punkt 629 och följande punkter)[4] anser slutligen förstainstansrätten att det totala bötesbelopp som påförts för avtalen och de samordnade förfarandena för prisfastställelse skall sänkas med 15 procent, på grund av att kommissionen i viss utsträckning överdrev den konkurrensbegränsande inverkan av de överträdelser som konstaterats. Med beaktande av de sänkningar som redan har angetts vad beträffar avtalen om priser på den danska marknaden, uppgår denna sänkning till 953 500 ECU, enligt den metod som kommissionen har använt.

672 Med tillämpning av kommissionens metod skall det bötesbelopp som sökanden påförts sänkas med 1 158 500 ECU.

673 Till sin karaktär är förstainstansrättens fastställelse av bötesbelopp, inom ramen för sin fulla prövningsrätt, inte en exakt räkneoperation. För övrigt är förstainstansrätten inte bunden av kommissionens beräkningar, utan skall göra en egen bedömning med beaktande av omständigheterna i detta fall.

674 Förstainstansrätten anser att kommissionens allmänna tillvägagångssätt för att fastställa bötesnivån (punkt 591 och följande punkter ovan)[5] är motiverat av omständigheterna i detta fall. De överträdelser som består i att fastställa priser och uppdela marknader, som uttryckligen är förbjudet enligt artikel 65.1 i fördraget, skall anses vara särskilt allvarliga eftersom de innebär ett direkt ingripande i de parametrar som är väsentliga för konkurrensen på den berörda marknaden. På samma sätt hade systemen för utbyte av konfidentiell information som TradeARBED har kritiserats för motsvarande syfte som en uppdelning av marknader enligt traditionella handelsflöden. Alla överträdelser som beaktades vid fastställandet av bötesbeloppet skedde efter det att krissystemet upphörde och efter det att företagen hade fått relevanta varningar. Som förstainstansrätten har fastslagit, var det allmänna syftet med de berörda avtalen och samordnade förfarandena just att hindra eller snedvrida återgången till den normala konkurrensen, som var en naturlig följd av att det påtagliga krissystemet försvann. Dessutom hade företagen kännedom om att överträdelserna var olagliga och de dolde dessa avsiktligen för kommissionen.

4 — Se domen i målet Thyssen mot kommissionen (T-141/91, REG 1999, s. II-347), punkt 640 och följande punkter.
5 — Se domen i målet Thyssen mot kommissionen (T-141/91, REG 1999, s. II-347), punkt 577 och följande punkter.

675 Med beaktande av det ovan anförda och att rådets förordning (EG) nr 1103/97 av den 17 juni 1997 om vissa bestämmelser som har samband med införandet av euron trädde i kraft den 1 januari 1999, skall bötesbeloppet fastställas till 10 000 000 EUR.

...

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(andra avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

1) **Artikel 1 i kommissionens beslut 94/215/EKSG av den 16 februari 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 65 i EKSG-fördraget angående avtal och samordnade förfaranden bland europeiska stålbalksproducenter ogiltigförklaras i den mån som sökanden hålls ansvarig för sitt dotterbolag TradeARBED:s deltagande i ett avtal om uppdelning av den italienska marknaden under tre månader.**

2) **Det bötesbelopp som sökanden påförs genom artikel 4 i beslut 94/215/EKSG fastställs till 10 000 000 EUR.**

3) **Talan ogillas i övrigt.**

4) **Sökanden skall bära sina rättegångskostnader samt fyra femtedelar av svarandens rättegångskostnader. Svaranden skall bära en femtedel av sina rättegångskostnader.**

Bellamy Potocki Pirrung

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 11 mars 1999.

H. Jung

Justitiesekreterare

C.W. Bellamy

Ordförande